

K R O N I E K.

□ □ BOEKBESPREKING. □ □

PAUL KENIS, De Roman van een Jeugd, Een ondergang in Parijs, Rotterdam, W. L. en J. Brusse's Uitgevers Maatschappij 1914.

Die tweede titel (Een ondergang in Parijs) is niet geheel juist. Want Vincent „gaat” niet „onder”. Hij wordt gered, nog net bijtijds, en in het warme huis van zijn liefhebbende ouders teruggebracht. Hoezeer ons dit voor den jongen genoeg doet, aan het effect van Paul Kenis' verhaal schaaft het wel een beetje. Toch is het heel natuurlijk, kon het zelfs eigenlijk niet goed anders. Men kan maar niet gek worden als men wil! Zeker, ik weet wel, valsche schaamte is een zeer sterke macht, maar moedwillig dóór blijven tobben in ergste armoe, ellende, vervuiling, als men nog zoo jong is, illusies heeft, in betrekkelijke weelde is opgevoed, en dat terwijl men op een afstand van luttele uren sporens een heerlijk-warm tehuis bezit, ouders, broers en zusters, die wachten — kom-kom, ik laat het mij niet wijs maken! Dat de premissen niet deugen is de groote fout van dit boek en bijzonder jammer. Het had zoo gemakkelijk anders gekund. De heer Kenis had zijn hoofdpersoon in plaats van in een vredig, lief gezin, immers even goed kunnen doen opgroeien te midden van burgerlijke ellende: twist, geldnood, of die beide samen (wat gaan ze dikwijls samen!). Zoodat wij niet alleen Vincents romantische vlucht beter begrepen, maar misschien zelfs geloofd hadden aan zijn star volhouden in den wanhopigen bestaansstrijd te Parijs. De slechte compositie van dit boek doet nog weer eens denken aan de periode na 1880 in ónze letteren (na 1890 in de vlaamsche) toen men „tranches de vie” gaf, fragmenten uit levensgeschiedenissen, zeer sterk van menselijkheid soms, maar zonder kop of

staart, zonder verklaring van verschijning en verdwijning, zonder verleden en zonder vershiet, juist zooals het leven nu eenmaal niet is. Men achtte het toen beneden zich een verhaal te „bedenken”. Er mocht immers zoo heelemaal niets „bedachts” aan een boek zijn! Waarom dat toch ooit noodig zou kunnen blijken, het verbeeldingspaard koppig op stal te laten staan? Want dát is het, geen koud hersenwerk, maar heerlijk gloeiende arbeid van fantasie: menschenlevens construeeren. Ik meende toch eigenlijk al wel eens gemerkt te hebben dat ook Paul Kenis zich hiervan bewust was.

Dat dit boek zoo'n groot gebrek heeft, is vooral zoo jammer, omdat er overigens zoo veel goeds in steekt. Deze „Roman van een Jeugd”, die wel werkelijk een roman is, ofschoon geheel zonder liefdeshistorie, bezit in de eerste plaats de groote deugd, de hoofddeugd van alle kunst: gemeendheid, ernst. De schrijver is waarlijk de trouwhartigheid zelve, op het al te naïeve af somtijds, en van een nauwgezetheid bij het voleindigen van de gestelde taak die bewondering en sympathie afdwingt. Zelfs lijkt hij wel wat al te ordelijk en systematisch gewerkt te hebben bij het behandelen, achtereenvolgens, van alle manieren waarop aan lager wal geraakten te Parijs zich in 't leven te houden trachten, alle soorten van arme drommels, straatslijpers, kwartjesvinders, oplichters en boeven, alle gelegenheden waar dit slag van miserabelen aan een brok eten of een slaappleats geraakt. Deze al te concientieuse afwerking, waarbij zonder twijfel naar volledigheid is gestreefd, heeft iets bijna wetenschappelijks, en ook wel zekere eentonigheid in het verhaal gebracht. Het lijkt op zorgvolle reportage, en herinnert aan Brusse's zoo hoogst verdienstelijken arbeid onder landloopers en

andere maatschappelijk verworpenen — de onwillekeurige vergelijking doet geen goed aan den indruk, want zoo kranig, geestig en handig een journalist als Brusse is Kenis lang niet. Boeken, als „Landlooperij”, „Het rosse Leven en Sterven in de Zandstraat” bezitten een rijkdom aan kleur, leven, verscheidenheid, een sprankelende woordenschat en een geraffineerd pakkende kunst van schrijven waartegen onze jonge Vlaming voorloopig niet op kan. Doch men bedenke, dat deze niet schreef over toestanden in 't eigen land, maar over het zeer ingewikkeld volksleven in de buitenlandsche metropolis, en men waardeere dan in de eerste plaats het feit, dat wij ons met Kenis' boek werkelijk naar Parijs verplaatst voelen, dat zijn sjouwers en straatventers, zijn adressenschrijvers en apachen de onvervalscht parijsche zijn en niet die van Antwerpen of Gent. Maar bovenal waardeere men het hart, het nergens tentoongedragen toch overal voelbare mededoogen, waaruit dit boek geboren werd en waarmede, in soberheid en eenvoud geschreven, het niet nalaten kan al zijn lezers te ontroeren en te doen belangstellen in de menscheijkheid waarvan het verhaalt. Sprekend, zonder opwinding of sentimentaliteit, over niets dan groote-stadsellende, over den z.g. zelfkant eener bijkans uitgeputte maatschappij, wist Kenis zijn, eenigszins romantisch getint, idealisme toch duidelijk aan den dag te leggen, zijn lezers te vervullen van menscheijvendheid en hun te doen gelooven in den mensch. Een onnaspeurlijke kunst!

Wat de kunst-van-schrijven betreft — het woord genomen in specialen zin — wat logica en helderheid, elegantie en distinctie van stijl aangaat, heeft Paul Kenis dan inderdaad nog zéér veel te leeren. Al op de eerste bladzij van zijn boek struikelen wij over dit zinnetje: „En Johan, die de oudste was en lui op de kanapee gelegen zijn mooi-blonden baard streefde, lachte

eventjes heel sceptisch”. Ik vraag u: zoo schrijft men toch niet? „Die de oudste was en streefde”? Het gaat niet! Bizarde stijl-gevoelig schijnt deze auteur van aanleg niet te zijn. Ook geeft hij meermalen blijken niet goed te weten wanneer hij zuiver-nederlandsch schrijft en wanneer vertaald fransch. Wat te denken van de zinnen volgend op den zoeven aangehaalden, en waarvan de eerste nog wel verbeeldt geschreven te zijn in spreektaal: „„Wel jongen, wij allemaal hebben dat gekend; het gaat wel over, wacht slechts tot je een paar jaar ouder bent en al die geestdrift, die opstand tegen het bestaande vallen van zelf; dat zijn de twintig jaar die je nu in 't hoofd spelen.” De twee anderen, die noch artisten, noch letterkundigen waren, maar tot het slag intellectueelen behoorden die Nietzsche lazen en Maurice Barrès, vonden het slechts heel natuurlijk dat de stille provinciestad toch niet het midden was waar een kunstenaar tot ontwikkeling kon komen, en dat het hem een eerste plicht moest zijn daaraan alles te offeren”...

Waaraan?... Neen, dit is eenvoudig niét „geschreven.”

Doch nu ook even één van de scènetjes, één van de zeer vele, welke niet alleen getuigen van het romantisch idealisme des auteurs, maar toch ook wel waarlijk van zijn goeden kijk op den parijschen volksaard, die, alle raffinement en perversiteit ten spijt, iets zacht en fijn romantisch heeft behouden, een elegantie die men misschien niet voluit poëtisch noemen mag, maar die toch zoo bekoorlijk afsteekt bij de totte grofheid van zeker noordelijk, meer germaansch, volksleven. Ik kies bladzijde 37. Vincent is nog betrekkelijk in goeden doen en kan zich de weelde veroorloven van een paar bloemen te koopen.

„Boven de aschblonde avondschemering begonnen de eerste lichten zachtjes te glimmen achter de ruiten van winkels en koffiehuzen. Vincent daalde den boulevard af tot aan de Seine, waar op de leuning

der brug de bloemenverkoopers hunne waar hadden uitgestald; geuren van viooltjes en rozen zweefden op den zerp-koelen adem van den donkeren stroom, waarover vlugge lichtjes heengleden. Voor twee „sous” — wat de bloemen hier goedkoop waren! — kocht hij een tuiltje rozen, niet zóó frisch als hij die kende, maar zooveel fijner, met iets vermoeids, iets smachtends *) Parijsche rozen!

„Een groep meisjes kwam voorbij; midinetjes die, na heel den dag in den duffen winkel te hebben gezeten, arm in arm huiswaarts keerden, lachend en gekkend in dien zangerigen Parijschen tongval, die de woorden lijk een vloed paarden van de lippen doet rollen. Een mooie zwarte, na Vincent koket lachend te hebben bekeken, trad uit de groep en vroeg aanhalerig om eene roos. Een beetje verwonderd keek hij op, gaf haar dan het gansche boeketje. „O! ik behoef ze niet allen,” lachte ze snedig, er één uitzoekend die ze vroeg op haar keursje te willen steken, terwijl hare donkere oogen steeds uitdagender lachten. Dan ging zij heen, eerst aarzelend, daarna haastiger om de vriendinnen in te halen; keek nog eens om, uit de verte toeknikkend.

„Droomend ging Vincent onder de boomen van den boulevard du Palais, begrijpend dat hij dom was geweest, ontevreden over zich zelf. Een ander maal moest hij minder schuchter zijn en van de gelegenheid gebruik maken. De meisjes waren hier zooveel aanvulliger, heelemaal ongegeneerd. . . . en allen zoo mooi! Lijk een lieve herinnering bekeek hij de rozen, waarvan hij er ééne op de borst van het meisje had gehecht.”

Het is wat stijfjes verteld, nietwaar? Wat deftigjes, plechtigjes en conventioneel. Maar dat verhoogt voor mij juist de zacht-humoristische naïveteit. De schrijver doet sympathiek-onhandig als een verliefde aardige jongen in zijn eerste gekleede jas.

*) Kenis schrijft op zijn fransk: iets vermoeid, iets smachtend.

En de éven-weemoedige, éven-romantische poëzie van dit toch zoo reëel gevalletje doet mij liefelijk aan en verbindt voor mijn gevoel Kenis' realistisch reporters-werk, in dit boekje gegeven, met zijn glimlachende verhalen van stil-weemoedige verledenheid, waarvan ik er eenige in dit tijdschrift opnemen mocht — het laatst dat schetsje, klinkend als een eenzame fluit bij avondval: „Een Lied van Fabre d'Eglantine”.

Alles-bijeen-genomen is deze „Roman van een Jeugd” nog wat jongensachtig werk. Maar het is het werk van een jongen met hart en met smaak, en van één — men durft het haast niet meer uit te spreken! — één die veel belooft. Zijn de meeste mensch-typeeringen, ofschoon zuiver en soms zeer aandoenlijk, nog niet bepaald sterk en indrukwekkend te noemen, één type in Kenis' boek lijkt waarlijk compleet en áf, met groote zorg bestudeerd en suggestief weergegeven, wat te meer bewondering verdient daar het karakter-in-kwestie zoo iets afzichtiglijks, weezinwekkends heeft. Ik spreek van Vincents tijdelijken kwasi-beschermer, den Duitscher Hettner, een geraffineerden ploert, die den armen jongen een tijd lang met de helsche uitvindingen van zijn boosaardig intellect exploiteert. Het blijkt mij tot mijn spijt ondoenlijk, door een enkel citaat een bewijs te geven, hoe uitmuntend de typeeringskunst van onzen auteur bij de uitbeelding dezer figuur is geslaagd. Doch laat ik het mooie slot, van het hoofdstuk aan Alfred Hettner gewijd, hier overschrijven, gij zult er althans een indruk door krijgen van den zachten, ingehouden toon, waarin Paul Kenis kans gezien heeft een der verachtelijkste karakters die ter wereld bestaan: den groven en wreeden ploert, te beschrijven (blz. 122). „Maar nu werd Hettner nijdig en snauwde Vincent toe: „Wat! ze durfden hem bedreigen? en wie dan nog: die bedelaar dien hij arbeid had bezorgd en weken lang onderhouden! dat kring, dat hij had opgeraapt van de straat!

Wat! die kerel durfde beweren dat hij, Alfred Hettner hem iets schuldig was! Die rekel! *Dù Hund! Dù Schùft!*" In zijne woede brabbelde hij fransche en duitsche scheldwoorden dooreen: „*Canaille! Crapule! Dù Schwindler!* Was! Zeggen dat hij iets schuldig was! Was? Was? *Heraus!* en gauw hoor!"

„Het relletje deed een paar bezoekers omkijken, maar daar stoorde Vincent zich niet aan. Neen, zoo ging het dezen keer niet, want hij liet zich door al die groote woorden niet afschrikken. Hij zou hier blijven, tot Hettner hem tenminste de laatste vijf frank terug gaf, die hij gisteren nog in de *Blondel*-straat had verdiend.

„Toen Hettner zag dat het ernst was, en zijn makker wachtend op een stoel naast hem ging zitten, riep hij een *kellner* en verzocht hem eenvoudig dien *indringer* daar, die hem niet met rust wou laten, op straat te gooien. De knecht ging naar Vincent en beval hem te gaan: de gas'en wenschten met rust gelaten te worden; het was hier niet de plaats om schandaal te maken; zoo hij niet gewillig ging zou men geweld gebruiken.

„Er was niets aan te doen; hij moest gaan. Doch daarom gaf hij het niet op: hij zou Alfred op straat afwachten, hem niet loslaten, desnoods mee gaan tot aan zijne woning.

„Het duurde lang eer Hettner opstapte; hij zag hem op zijn gemak de krant uitlezen en daarna eene partij domino beginnen met een vreemd student. Doch Vincent had tijd tot wachten; hij had immers toch geene schuilplaats voor den nacht. Eindelijk tegen één uur stond de *Duitscher* recht, om heen te gaan; door de ruiten zag hij hem zijn *demi-saison* aantrekken, want de nachten werden reeds koel; nog eene sigaar opsteken, en daarna buiten treden; op hetzelfde oogenblik trad zijn makker nevens hem op de stoep.

„Hettner keek verwonderd op, zonder één woord te spreken en blikte dan even naar zijn wandelstok als dacht hij eraan, om dien vervelenden klant een flinke ranseling toe

te dienen; maar hij stapte verder zonder nog op zijn vervolger te letten. Op den hoek der *Gay-Lussac*-straat zag hij een politie-agent staan en ging op hem af. Vincent bemerkte hoe hij den man aansprak, een sigaar in de hand stopte, en met een gebaar van het hoofd in zijne richting wees.

„Toen ook Vincent den hoek der straat om wilde slaan en Hettner verder volgen, kwam de politiedenaar op hem toe.

„— *Hé, là bäs, dites donc, où allez vous, le particulier?*

„Vincent trachtte te antwoorden, de zaak uit te leggen, maar de man liet hem niet verder uitspreken:

„— *Allez, retourner hein! Filez, et pas de rouspétance! et plus vite que ça.*

„En terwijl Vincent onder den blik van den agent moedeloos terug ging, verdween Hettner in de verte der donkere straat."

Moge, na den afschuwelijken oorlog, de jonge vlaamsche schrijver Paul Kenis behouden blijken en in zijn bevrijde vaderland zijn krachten vrij-uit blijven ontwikkelen. Groot zijn die krachten misschien niet, maar van zeer fijn gehalte.

H. R.

Mr. C. P. VAN ROSSEM, *Beau Brummell*, „*The Prince of Dandy's*" en *Giacomo Casanova* (Bruna's Historische Bibliotheek, onder leiding van Dr. K. E. W. Strootman), Utrecht, A. W. Bruna en Zoon, zonder jaartal.

Wat zou die smaakvolle connoisseur en dandy, Beau Brummell zelf wel hebben gezegd, wanneer hij dit uitgaafje eens had kunnen zien? Wel, ik denk dat hij, gelijk toen zijn aandacht viel op Lord Petershams voetbeksels bij hun wandeling in Hyde-park, hoogst verbaasd gevraagd zou hebben: Wat is dat? En inderdaad, welke minnaar van dierbare voorwerpen in het algemeen, boeken in het bijzonder, zou zich verwaardigen in dit product van 's heeren Bruna's uitgeefkunst een boek te herkennen? Het is afschuwelijk — alles er aan is even

ordinair, slordig en leelijk. Papier, druk, illustratie, band, het ééne al smakeloozer dan het andere! En dat een werkje over „Beau Brummell"! Alleen een ten uiterste verzorgde „edition de bibliophile" zou hém recht kunnen doen! En dan een firma die in haar z.g. drukkersmeik (maar uitgevers zijn door de bank geen drukkers meer tegenwoordig) tot devies: „Altijd weer beter" voeren durft! Als het om de beginletters van die firmanaam A. W. Bruna te doen was — wel, ik zou geneigd zijn op te merken dat „altijd weer beroerder" evenzeer aan dien eisch voldoet. Verschillende aardige boekjes zijn nu al, door het afzichtelijk uiterlijk dat zij er aan gaf, door deze firma ten doode gedoemd. Ik denk aan Ubink's merkwaardig romannetje „Aspern". En nu weer dit, artistiek veel lager staande, maar om zijn geest toch ook zoo opmerkelijke geschrift van Mr. van Rossem. Het zou mij niet verwonderen als de schrijver niet ééns de drukproeven ter correctie had ontvangen. Het boekje wemelt van spel- en drukfouten. Zeer vele z.g. vreemde woorden vooral zijn verkeerd gespeld. Ik bedoel nu niet dandyisme, want dat werd zoo vaak herhaald, dat men 't wel voor een persoonlijk koppigheidje van den heer Van Rossem moet houden, te schrijven dandyisme, en niet, zooals ieder ander doet: dandysme. Maar impacabel (voor impeccabel), pavillioen (voor paviljoen), horribele (voor horrible), buttler (voor butler) enz. enz. zijn minder waarschijnlijk aldus met 's auteurs goedvinden afgedrukt. Om nu maar niet te spreken van de ongetelde omgekeerde letters, verkeerde geslachtsuitgangen en andere meer eigenaardig als drukfouten te betitelen hinderlijkheden. In een eenigszins keurige boekenkast is dat boekje onmogelijk op te nemen, ja het is haast onleesbaar voor een bibliophiel slechts een weinig verfijnder in zijn soort dan ondergeteekende.

„Beau Brummell" en „Casanova", de prins der dandy's en de gelukzoeker bij

uitnemendheid — welk een contrast, deze twee, met Vincent, Paul Kenis' held, de goedige vlaamsche jongen die bijna onderging te Parijs. Toch waren zij, en meermalen, straatarm als hij. Ook Brummell ging ten slotte onder — maar na welk een leven van weelde en verfijning! — en Casanova, de onbeschaamde rekel, ging eigenlijk nooit ten onder, maar schreef op zijn ouden dag, rustig werkzaam als bibliothecaris, zijn zeer merkwaardige „mémoires", waarmee hij zich een blijvende plaats in de wereldliteratuur verzekerde. Dat een brutaal man de halve wereld zijn mag noemen, wordt door deze beide levens wel alleszins bevestigd. Maar toch, men moet niet énkél brutaal zijn. Zoowel Brummell als Casanova waren nog iets anders dan onbeschaamde rekels, zij hadden talent, al valt het moeilijk te zeggen waarvoor nu precies, zij waren in zekeren zin levensartisten. Het is om den geest van waardeering voor dit soort krachten dat ik zoo vrij was Mr. van Rossem's boekje zeer opmerkelijk te noemen. Onze al platter, al banaler, al burgerlijker wordende tijd doet snakken naar avontuur. „Deed" moest ik zeggen, want waarlijk, in een oorlogsperiode als deze is avontuur in overvloed! Wie weet intusschen hoezeer het reikhalzen naar sterker levensafwisseling tot het ontstaan van deze verschrikking heeft meegewerkt! Niet straffeloos kan alle romantiek uit het leven worden verbannen. De wereld zal er altijd naar teruggrijpen, daarvan is Mr. van Rossem's boekje weer een klein bewijs. Wat de oorlog betreft, deze valt toch per slot niet mee als romantiek, hij is mechanisch en al even plat en zonder fantasie als het moderne leven in vreedestijd, hij is alleen nog oneindig afschuwelijker en wel absoluut, o absoluut cultuurloos!... Trots het „Deutschtum", waaraan wij „genesen" moeten!...

Pas op! laat ons nu eindelijk eens niet meer over den oorlog spreken („On ne parlera pas de Dreyfus") maar over Brummell en Casanova. Gij kent deze beide geniale kerels toch, lezer? Geniaal? Voor het schit-